

יג

וַיִּתֵּן ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי לוחות האבנים כתבים באצבע
אלקים ועליהם כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהַר
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל. וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
לַיְלָה נָתַן ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי לוחות האבנים לְחוֹת הַבְּרִית
(ט, י-יא)

"לוחות – 'לוחות' כתיב, ששתייהם שוות" (רש"י)

יש לשאול:

(א) מדוע לא פירש רש"י דבר זה כבר בפעם הראשונה (בספר זה⁵⁴)
שנאמר "לוחות" בכתיב חסר ("לחת") – בפרשת ואתחנן⁵⁵, בפסוק
"ויכתבם על שני לוחות אבנים"?

(ב) יתרה מזו: בפרשה זו עצמה מופיעה המלה "לוחות" בכתיב חסר
כבר בפסוק הקודם⁵⁶ ("בעלותי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות
הברית"); מדוע, איפוא, אין רש"י מפרש שם "ששתייהן שוות", אלא דוחה
את פירושו להופעות הבאות של מלה זו (בפסוקים שלפנינו)?⁵⁷

ויש לבאר:

עצם העובדה שמלה מסויימת מופיעה בכתוב בכתיב מלא או בכתיב
חסר – אינה מהווה עילה, בדרך "פשוטו של מקרא", להסבר מיוחד⁵⁸;

54. שאלה דומה קיימת גם בספר שמות: המלה "לוחות" כתובה בכתיב חסר בפרשת
משפטים (כד, יב) ובפרשת כי תשא (לא, יח); ורש"י מתייחס לכך רק בפעם השניה,
בפרשת כי תשא. וראה בהסבר הדבר (מעין המבואר כאן) – המאור שבתורה לספר
שמות, ע' תקסג.

55. ה, יט.

56. פסוק ט.

57. אמנם רש"י אינו מציין במפורש את הפסוק שאליו הוא מתייחס בדבריו; אך מהעובדה
שפירוש זה מופיע אחרי הפירוש על המלים "ואשב בהר", הכתובות אחרי המלים
"לוחות האבנים לוחות הברית" שבפסוק ט – ברור שאין הוא מתייחס למלה "לוחות"
שבפסוק ט, אלא לאחת מהופעותיה של מלה זו בפסוקים הבאים (י או יא).

58. ראה גור אריה לפרש"י בראשית א, יד. וראה גם משכיל לדוד כאן ובכמה מפרשי רש"י.

רק כאשר יש סיבה מיוחדת להניח שהכתיב היה צריך להיות אחר – מצריך הדבר הסבר.

ובענייננו:

בפרשת ואתחנן מוזכרים הלוחות בצורה סתמית ("לוחות אבנים"), ולכן רש"י אינו מסביר את הסיבה לכך שהמלה "לוחות" כתובה בכתיב חסר – שכן, כאמור, עובדה זו כשלעצמה אינה דורשת הסבר.

בפרשתנו, לעומת זאת, בא הכתוב להדגיש את מעלתם של הלוחות – "שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלוקים"; והדבר משתלב בתוכן הכללי של פרשה זו – תוכחה לבני-ישראל על כך שבעקבות חטאם נאלץ משה לשבור לוחות כה מופלאים. במקרה כזה היה מן הראוי, לכאורה, שהמלה "לוחות" תיכתב בכתיב מלא, המדגיש את מעלתם ושלמותם של הלוחות, ולא בכתיב חסר.

וגם בפרשה זו עצמה – הכתיב החסר של המלה "לוחות" בפסוק "בעלותי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית" אינו מעורר קושי, שכן הדגשת מעלתם של הלוחות מקומה בשעת תיאור נתינתם למשה עבור בני-ישראל (כדי להמחיש את חומרת חטאם של בני-ישראל בכך שגרמו לשבירתם), ולא בפסוק הקודם, שבו מדובר על הלוחות כשהם עדיין ברשותו של הקב"ה.

ולכן דוקא כאן נדרש רש"י להבהיר ולפרש "לוחות" כתיב, ששתיהם שוות: הכתיב החסר לא בא ללמד על חיסרון כלשהו שהיה בלוחות, אלא להפך – ללמד על מעלה נוספת שהיתה בהם, ששניהם היו זהים לחלוטין בצורתם ובגודלם, דבר המוכיח שהיו "מעשה אלוקים", כי במעשה ידי אדם אי אפשר לדייק כל-כך⁵⁹.

(לקוטי שיחות חכ"ט ע' 49 ואילך)

59. ראה יפה תואר וביאור מהרי"פ לשמות רבה פמ"א, ו. עץ יוסף למדרש תנחומא תשא טז.